

EAPN-Finin näkemyksiä Euroopan komission julkiseen konsultaatioon sosiaalisten oikeuksien pilarin toimenpanosta

Suomen köyhyyden vastainen verkosto EAPN-Fin on yhdessä euroopanlaajuisen kattojärjestönsä European Anti Poverty Networkin (EAPN) kanssa pitänyt Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria tärkeänä aloitteena siitä lähtien, kun Junckerin komissio teki siitä ensimmäisen esityksen vuonna 2016 ja pilari hyväksyttiin vuoden 2017 lopulla.

EAPN-Fin tukee [EAPN:n vastausta konsultaatioon](#) ja esittää lisäksi seuraavat huomiot.

On tärkeää, että sosiaalisten oikeuksien pilari tekee EU-lainsäädännön kansalaisille takaamista oikeuksista näkyvämpiä, ymmärrettävämpiä ja selkeämpiä. Sitä kautta sosiaalisia oikeuksia on helpompi nostaa korkeammalle politiikan asialistalla sekä kansallisesti että EU-tasolla.

Suomen EU-puheenjohtajakaudella syksyllä 2019 hyvinvointitalous oli yksi keskeisiä teemoja. Euroopan neuvosto hyväksyi päätelmät hyvinvointitalouden edistämisestä lokakuussa 2019. Keskeinen viesti päätelmissä oli se, että EU-jäsenmaissa ja Euroopan unionissa hyvinvointilähtöisellä politiikalla ja hyvinvointi-investoinneilla on oltava jatkossa suurempi rooli. Hyvinvointilähtöistä yhteiskuntapolitiikkaa ja yleisemmin hyvinvointilähtöisen toiminnan merkitystä on lisättävä eurooppalaisessa yhteiskunnassa.

Euroopan unionin on otettava käytännön politiikan tasolla askelia kohti hyvinvointitaloutta. Myös sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteita on vietävä käytäntöön. Pilarin tehokas täytäntöönpano vaatii, että se huomioidaan läpileikkaavasti kaikessa EU:n toiminnassa. Käytännössä toimeenpanon tulee tapahtua EU:n politiikkarakenteissa, kuten eurooppalaisessa ohjausjaksossa, Euroopan Unionin budjetissa (MFF) sekä EU-lainsäädännössä. Ilman pilarin viemistä sisään näihin rakenteisiin se uhkaa edelleen jäädä vain listaksi yleviä periaatteita.

Eurooppalaiseen ohjausjaksoon on talous- ja työllisyyspolitiikan lisäksi sisällytettävä vahvemmin sosiaali- ja terveyspolitiikka, ilmastopolitiikka, tasa-arvopolitiikka ja koulutuspolitiikka. Sosiaalisen tulostaulun indikaattoreita on monipuolistettava niin, että ne mittaavat kaikkien pilarin periaatteiden toteutumista. Mittareiden ei tule keskittyä vain EU-keskiarvojen vertailuun, vaan ohjausjakson suosituksilla ja indikaattoreilla on kannustettava kaikkia jäsenmaita, myös nykyisillä indikaattoreilla hyvin pärjääviä, suoriutumaan yhä paremmin.

Euroopan unionin monivuotisen rahoituskehityksen ohjelmilla on pyrittävä määrätietoisesti hyvinvointitalouden tavoitteiden ja sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden toteutumiseen kaikkialla Euroopassa. Rahoituksen taso asetetaan riittäväksi ja rahanjaossa painotetaan hyvinvointituloksia sekä ohjelmien vaikutusta sosiaalisten oikeuksien toteutumiseen.

EU-lainsäädännöllä tulee tukea hyvinvointia ja hyvän elämän edellytyksiä nykyistä paremmin. EU:n toimivaltaa on laajennettava sosiaalasioissa erityisesti vähimmäistasojen määrittelyssä sekä niitä koskevien suositusten tekemisessä sitovammiksi, ottaen huomioon jäsenmaiden erilaisuuden ja kansalliset erityispiirteet. Vähimmäisnormeilla tulisi olla riittävästi velvoittavuutta, jotta niitä noudatetaan.

Koronapandemia on tuonut entistä vahvemmin esille tarpeen vahvistaa unionin sosiaalista ulottuvuutta. Kriisi on osunut kovimmin niihin, jotka jo valmiiksi olivat heikossa asemassa. Terveyskriisin sosiaaliset seuraukset voivat jatkua ihmisten ja heidän lastensa elämässä pitkään. On tärkeää kiinnittää huomiota kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin ryhmiin ja heidän oikeuksiensa toteutumiseen. Tarvitaan riittävää toimeentulon turvaa sekä palveluita, joilla helpotetaan kriisin sosiaalisia vaikutuksia. Myös

kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet tarjota ihmisille tukea on turvattava. Järjestöt tuntevat vaikeassa asemassa olevien arjen tilanteet ja tuen tarpeet ja vastaavat niihin matalalla kynnyksellä.

Tarvitaan köyhyyden vastainen strategia

Sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden lisäksi köyhyyden vähentämiseksi tarvitaan konkreettinen strategia ja konkreettiset seurattavat tavoitteet. Kaikkien toimien tulee tukea Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitetta 1, köyhyyden poistaminen sen kaikissa muodoissa. Myös sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden implementoinnissa on pyrittävä kohti tätä tavoitetta.

EU- sekä jäsenmaiden tasolla tulisi asettaa kunnianhimoinen tavoite puolittaa köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien määrä (AROE). Tämän lisäksi tulisi kehittää ja seurata erikseen äärimmäisen köyhyyden indikaattoria. Mittariin tulisi sisällyttää myös asunnottomuuden konkreettinen mittaaminen.

Kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen ääni kuuluviin

Kansalaisjärjestöjen ääni on huomioitava sosiaalisten oikeuksien pilarin toimeenpanossa. On varmistettava, että kansalaisjärjestöt otetaan vahvemmin mukaan EU-ohjausjaksoon kaikissa jäsenmaissa.

Myös kansalaisia ja muuan muassa köyhyyttä kokeneita ihmisiä on kuultava. Tässä tulee hyödyntää muun muassa vuosittaista Köyhyyttä kokeneiden tapaamista Brysselissä, jota EAPN yhdessä komission kanssa on järjestänyt jo vuosia.

Periaatekohtaiset kommentit:

I luku: Yhtäläiset mahdollisuudet ja pääsy työmarkkinoille

1. Opetus, koulutus ja elinikäinen oppiminen

Jokaisella lapsella tulee olla oikeus saada omien resurssien optimaalista hyödyntämistä tukevaa opetusta ja siihen tarvittavaa ohjausta ja muuta tukea vahvistamaan koulutuspolulla etenemistä. Inklusiivinen opetus edellyttää oppimisen tuen monipuolista toteuttamista ja moniammatillista yhteistyötä, jotta oppilaiden taustoista johtuvia eroja voidaan tasoittaa. Tämä on erityisen keskeistä nyt kun koronaepidemian aikaiset etäkoulujärjestelyt ovat oletettavasti vähentäneet koulun kompensoivaa vaikutusta, mikä johtaa suurempiin sosioekonomisiin eroihin oppimistuloksissa kuin mitä normaalitilanteessa olisi ollut. Oppimisen tuen järjestelmän on oltava yhtenäinen varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Tuen on oltava vaikuttavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja lapsen tarpeiden mukaan joustavaa.

Opettajien tulee olla valmiita kohtaamaan ja vastaamaan lasten erilaisuuteen. Opettajien perus- että täydennyskoulutukselle on osoitettava tukea, kehittämistä ja suunnitelmallisuutta. Koulun myönteisen ilmapiirin kehittämiseen ja oppilaiden osallisuuteen on panostettava.

Jäsenmaiden koulutussektoreiden raketeissa ja lainsäädännössä tulee huomioida, että kansalaisten riittävää osaamisen tasoa ei voida varmistaa vain työuran alussa oppivelvollisuudella ja siihen liittyvällä oikeudella osallistua koulutukseen, sekä tarvittavassa määrin mahdollisuudella maksuttomaan tai muuten esteettömään oppivelvollisuuden jälkeiseen koulutukseen. Jäsenmaiden on lisäksi varmistettava riittävät

tiedot ja taidot myös vanhemmille ikäryhmille mm. digitalisaation voimakkaasti muuttaessa kansalaiseen kohdistuvia osaamisvaatimuksia.

Huolimatta muodollisen koulutuksen keskeisestä merkityksestä osaamisen tuottamisessa on Euroopan kyettävä jättämään vanhentunut ajatus siitä, että osaamista tuotetaan koulutusjärjestelmässä ja kulutetaan työmarkkinoilla. Elinikäisen oppimisen kohdalla on huomioitava, että suuri osa oppimisesta tapahtuu muodollisen koulutuksen ulkopuolella, ei koulutuksessa. Aikuisväestön osaamisen vanheneminen tulisikin nähdä pitkälti rakenteellisena ongelmana, joka seuraa siitä, että työtehtävät ja työyhteisö on organisoitu tavalla, joka ei mahdollista osaamisen jatkuvaa ylläpitämistä, päivittämistä ja kehittämistä. Työelämän lainsäädäntö on jo pitkään pyrkinyt varmistamaan, ettei työ fyysisesti tai henkisesti kuluta työntekijää tavalla, joka vaarantaa tulevan työmarkkinakelpoisuuden. Vastaava lähestymistapa on saatava koskemaan osaamista, mikä tulisi huomioida periaatteen 10 mukaisessa asianmukaisessa työympäristössä.

4. Työllisyyden aktiivinen tukeminen

Euroopassa koronakriisi on nostanut työttömyyden korkealle tasolle. Koronakriisin vaikutukset talouteen ja työllisyyteen näyttävät uhkaavilta myös Suomessa. Työttömien työnhakijoiden määrä on kasvanut dramaattisesti. Kriisi on vaikeuttanut palveluiden saatavuutta. Akuuttivaiheessa kasvokkaisia ja ryhmämuotoisesti toteutettuja työllisyyspalveluita suljettiin ja toimintaa siirrettiin etäyhteyksillä toteutettaviksi.

Nuorten asema työmarkkinoilla ja tulonjaossa on heikentynyt ja koronakriisi on vaikeuttanut nuorten pääsyä työmarkkinoille. Tulevina vuosina nuorten, pitkäaikaistyöttömien ja osatyökykyisten työmarkkina-asemaa on pyrittävä parantamaan monenlaisilla aktiivisen työvoimapolitiikan toimilla. Samalla on huolehdittava, ettei työttömyysjaksot yleisesti pitene, eikä pitkäaikaistyöttömyys lähde kasvamaan. Talouden negatiiviset heilahdukset ovat historian valossa heijastuneet osatyökykyisten työttömyyttä kasvattavasti. Heillä pääsy takaisin työelämään on vaikeampaa kuin ei-osatyökykyisillä ja todennäköisyys työttömyyden pitkittymiseen kasvaa.

Toimintakykyä, työkykyä ja hyvinvointia, jotka ovat edellytyksiä työhön kiinni pääsemiseksi, tulee jatkossa tukea määrätietoisemmin sekä sosiaalietuusjärjestelmän että palvelujärjestelmän kautta. Ihmisten tarpeisiin aidosti vastaavia palveluita tulee tarjota laajemmin ja työllistymistä edistäviä tukia, kuten palkkatukea, tulee hyödyntää nykyistä tehokkaammin. Työvoimapalveluita on kokonaisuudessaan kehitettävä joustavammiksi sekä mahdollistamaan yksilölliset, tarvelähtöiset, palvelupolut. Samalla on kiinnitettävä huomiota työvoimapalveluiden henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja kykyyn tunnistaa yksilölliset tarpeet. Mitä nopeammin ihmiset saavat tilanteeseensa räätälöityä tukea, sitä lyhyemmäksi työttömyysjaksot jäävät ja sitä tehokkaammin työ- ja toimintakykyä pystytään vahvistamaan.

II luku: Oikeudenmukaiset työolot

5. Varma ja sopeutuva työllisyys

Edistettäessä periaatteen mukaisesti innovatiivisia työsuhteen muotoja keskeinen kysymys on sen varmistaminen, etteivät erilaiset työsuhteen muodot mahdollista työnantajille kilpailuedun tavoittelemista välttämällä työsuhteeseen liittyviä sosiaalisia oikeuksia teknisillä järjestelyillä, joissa tosiasiallisesti työntekijäasemassa olevat henkilöt ovat muodollisesti itsenäisiä yksityisyrityksiä. Uusien innovatiivisten työsuhteen muotojen kehittämisen tulisikin perustua mahdollisimman pitkälti työnantajan ja työntekijän välistä suhdetta määrittävälle olemassa olevalle lainsäädännölle, mutta tunnistetaan mm. teknologisen kehityksen vaikuttavan siihen, että perinteisesti väistämättä toisiinsa liittyneet työsuhteen elementit voidaan nyt erottaa toisistaan. Alustataloudessa osassa perinteisistä työnantajan ja -tekijän välisistä

suhteista työnantajan roolissa on selvästi loppuasiakkaiden ja palveluntarjoajat yhteen saattava alusta, osassa palvelun loppukäyttäjä. Kun tämä suhteen pirstaloituminen tunnistetaan sääntelyn rakenteessa, voidaan myös uusia työsuhteen muotoja luoda joustavasti ilman, että vaarana on sääntelyn puutteista johtuva keinottelu palvelussuhteen muodolla.

III luku: Sosiaalinen suojelu ja osallisuus

11. Lastenhoito ja lapsille annettava tuki

Kaikkien lasten subjektiivinen oikeus kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen riippumatta lapsen vanhempien tai muiden huoltajien työ- tai elämäntilanteesta edistää lasten yhdenvertaista kohtelua ja lasten oikeuksia.

Kaikkien lasten yhdenvertainen osallistuminen varhaiskasvatukseen tulee varmistaa. Suomessa lapset osallistuvat varhaiskasvatukseen vähemmän kuin muissa EU-maissa ja varhaiskasvatukseen osallistumisaste vaihtelee perheen sosioekonomisen aseman mukaan siten, että parempituloisten perheiden lapset osallistuvat varhaiskasvatukseen yleisemmin kuin pienituloisten perheiden lapset.

Varhaiskasvatusturva tulee uudistaa niin, että se turvaa jokaiselle lapselle hänen tarvitsemansa tuen. Lähtökohdaksi on oltava lapsen oikeus oikea-aikaiseen, riittävään ja lapsen kannalta tarkoituksenmukaiseen tukeen. Tuen johdonmukaisesta jatkumosta varhaiskasvatuksesta kouluun tulee huolehtia.

13. Työttömyysetuudet

Koronakriisin alettua tuli nopeasti esiin puutteita työttömyysturvan kattavuudessa. Suomessa turvaa on väliaikaisesti laajennettu ja muun muassa yrittäjät on otettu mukaan sen piiriin. Akuutin kriisin ollessa ohi tulisi niin Suomessa kuin muissakin jäsenmaissa pohtia pysyvämpiä ratkaisuja todettuihin työttömyysturvan puutteisiin. Itsensätyöllistäjien perusturva on kriisin jälkeen parannettava pysyvästi. Riittävän tasoinen ja kattava työttömyysturva osaltaan kannattelee ihmisiä läpi taantuman ja ehkäisee ongelmien syventymistä.

Periaatteessa 13 todetaan, että kohtuulliset työttömyysetuudet ”eivät saa kannustaa työttömiä jäämään palaamatta nopeasti työmarkkinoille”, painottaen, että vastapainona oikeudesta työttömyysturvaan yksilöllä on velvollisuus palata mahdollisimman nopeasti työhön. Vastaavasti periaatteessa 14 korostetaan työkykyisten vähimmäistoimeentuloetuuksiin liittyviä kannustimia siirtyä tai palata työmarkkinoille. On muistettava, että toimeentuloa työttömyysaikana turvaavat sosiaalietuudet myös parantavat talouden tehokkuutta antamalla työntekijälle mahdollisuuden työllistyä hieman hitaammin, mutta paremmin osaamistaan hyödyntävään korkeamman tuottavuuden työhön. Suomessa tutkimus viittaa siihen, että ansiosidonnaisen turvan lyhentämisestä aiheutuvat säästöt hupenevat, koska pakko nopeampaan työllistymiseen johtaa työllistymiseen huonompiin, palkkatasoltaan alempiin työsuhteisiin. Liian voimakas keskittyminen nopeaan työllistymiseen voi heikentää pyrkimystä korkeaan osaamiseen ja tuottavuuteen perustuvaan taloudelliseen kasvuun.

Velvoitteiden ja sanktioiden sijaan etuuksiin tulisi liittää kannustavia elementtejä, jotka vahvistavat työllistymistä mahdollisimman hyvin yksilön osaamista hyödyntäviin korkean tuottavuuden töihin.

14: Vähimmäistoimeentulo

Suomessa toimeentuloturvan periaatteena on, että työntekoon perustuvien ansiosidonnaisten etuuksien taso on sidottu ihmisen työansioihin. Jos työhistoriaa ei ole, ihmiselle taataan vähimmäistasoinen perusturva. Syyperusteisia perusturvaetuuksia (mm. kansaneläke, työttömien peruspäiväraha ja työmarkkinatuki sekä sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahat) kaikkein pienituloisimmilla täydentävät

asumisen tuet ja toimeentulotuki. Kokonaiskuvan saamiseksi Suomessa lakisääteisessä perusturvan riittävyyden arvioinnissa tarkasteluun sisällytetään myös lapsilisät, opintotuki, kotihoidon tuki ja elatustuki.

Suomessa etuuskien kokonaisuudessa ihmisten aivan viimesijaisen vähimmäistoimeentulon turvaa toimeentulotuki. Tuki on alun perin tarkoitettu viimesijaiseksi ja lyhytaikaiseksi tueksi, mutta siitä on ajan myötä muodostunut monelle pitkäkestoinen etuus. Vuonna 2018 pitkäaikaisesti toimeentulotukea sai 29 prosenttia kotitalouksista. Ensisijaisten perusturvaetuuksien matala taso ja korkeat asumisen kustannukset siirtävät ihmisiä pitkäaikaisesti toimeentulotuen varaan. Toimeentulotuki on vahvasti tarveharkintainen etuus ja sen varaan joutuminen tarkoittaa ihmisille jatkuvaa asioimista etuusbyrokratian kanssa tuloistaan ja menoistaan raportoiden. Toimeentulotuelta on heikompien kannustimien vuoksi myös vaikeampi työllistyä. Pidentyneellä toimeentulotukiasiakkuudella on myös kauaskantoisia vaikutuksia. Perheen pitkittynyt toimeentulotukiasiakkuus on tunnistettu merkittäväksi lasten hyvinvoinnin riskitekijäksi, jolla on vaikutusta pitkälle aikuisuuteen Toimeentulotuen tarvetta tulisi pitkäjänteisesti vähentää nostamalla perusturvaetuuksien tasoa ja kehittämällä etuusjärjestelmää niin, että toimeentulotuki palaisi aidosti viimesijaiseksi, lyhytaikaiseksi tueksi, jollaiseksi se alun perin on suunniteltu.

EU-ohjausjakson kautta tulisi vahvemmin seurata, miten oikeus riittävään vähimmäistoimeentuloon toteutuu eri jäsenmaissa. Jäsenmaita tulisi vaatia turvaamaan riittävän tasoinen, kattava ja saavutettava vähimmäisturva. Tarve Euroopan laajuiseen sitovaan kehykseen, joka määrittelee riittävän vähimmäistoimeentulon, on koronaepidemian myötä noussut entistä tarpeellisemmaksi. Riittävä vähimmäisturva estää ihmisiä putoamasta köyhyyteen ja tukee ulospääsyä kriisistä.

Jäsenmaiden etuusjärjestelmät vaihtelevat huomattavasti. Oleellista ei ole yhdenmukaistaa niitä tai määritellä tiettyjen yksittäisten etuuskien tasoja, vaan määritellä EU-tasolla selkeät, seurattavat kriteerit sille tasolle ja kattavuudelle, joka kaikkien jäsenmaiden erilaisten etuusjärjestelmien tulee saavuttaa. Tässä auttaisi yhtenäisten viitebudjettien kehittäminen. Niiden avulla voitaisiin nykyisiä mittareita paremmin määritellä riittävä vähimmäisturvan taso eri maissa. Suomessa viitebudjetteja käytetään lakisääteisessä neljän vuoden välein toteutettavassa perusturvan riittävyyden arvioinnissa. Käytetyt viitebudjetit on muodostettu yhdessä kuluttajien, asiantuntijoiden ja tutkijoiden kanssa kertomaan, kuinka paljon välttämättömiin menoihin tarvitaan rahaa.

Euroopan köyhyyden vastainen verkosto EAPN on jo pitkään vaatinut vähimmäistoimeentulon turvaavan puitedirektiivin luomista. Direktiivin tarjoaisi yhteisen kehyksen, jossa asetettaisiin vähimmäisvaatimukset: vahvistettaisiin yhteiset tavoitteet, määritelmät, periaatteet sekä seurantamenetelmät, joilla turvattaisiin oikeus vähimmäistoimeentuloon kaikkialla EU:ssa. Jäsenvaltiot saisivat itse määritellä tarkemmin oman järjestelmänsä ehdot. EAPN ei ehdota, että vähimmäistoimeentulon rahoitus siirtyisi jäsenmailta EU:lle. Se ehdottaa riittävyysindikaattoriksi pienituloisuusrajaa (AROP, 60 %:ia mediaanitulosta). Jäsenmaiden tilanteet paremmin huomioivia viitebudjetteja olisi kuitenkin kehitettävä ja hyödynnettävä tason määrittelyssä.

EAPN näkee, että EU-lainsäädäntö mahdollistaisi jo nykyisellään tällaisen direktiivin luomisen. Verkosto näkee, että puitedirektiivin oikeusperustaksi käy EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 153 artiklan 1 kohdan h alakohta. Tarkemmin tietoa löytyy [EAPN:n esityksestä](#).

16. Terveystenhoito

Laadukas ja ihmisten tarpeisiin vastaava terveydenhoito kattaa pelkkää hoitopalvelua laajemman kokonaisuuden. Jokaisella on oltava mahdollisuus saada oikea-aikaisesti tarpeenmukaisia ennaltaehkäiseviä ja hoitavia terveydenhoitopalveluja, hoidon onnistumiseksi tarvitsemansa lääkkeet ja muut tarvikkeet sekä hoitoon liittyvää kuntoutusta ja muuta tukea toipumiseen.

Suomessa haasteita on erityisesti hoitoon ja kuntoutukseen pääsyssä, ihmisten maksamien omavastuiden korkeassa tasossa sekä lisääntyvässä määrin lääkkeiden saatavuudessa. Lääkkeiden saatavuusongelmien ratkaisemiseksi tarvitaan kansallisen työn lisäksi entistä vahvempaa ja vaikuttavampaa EU-tason yhteistyötä.

Suomessa vähäosaiset ja pienituloiset työelämän ulkopuolella olevat jäävät kuitenkin ilman tarvitsemiaan palveluja yleisemmin kuin muissa Pohjoismaissa. Työssäkäyvät ovat työterveyshuollon piirissä, joka usein kattaa myös ilmaisen sairaanhoidon. Työelämän ulkopuolella olevat ovat vaihtelevasti toimivan julkisen järjestelmän varassa. Suomen terveystalouden järjestelmä onkin yksi Euroopan eriarvoisimmista.

Suomen on jatkettava sosiaali- ja terveystalouden uudistamista palvelujärjestelmän yhdenvertaisuuden, perusoikeuksien toteutumisen ja kestävästi kustannustason turvaamiseksi. Sosiaalipalveluiden kehittäminen terveystalouden rinnalla on keskeistä erityisesti laadun varmistamisen ja palveluketjujen integraation näkökulmasta. Sote-uudistuksen tulee kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja ja siirtää painopistettä ehkäiseviin palveluihin. Perustason sosiaali- ja terveydenhuoltoa pitää vahvistaa. Palvelut on saatava oikea-aikaisesti ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Niiden tulee vastata ihmisten tarpeisiin ja tukea sekä vahvistaa ihmisten hyvinvointia.

Koronavirusepidemian aiheuttaman kriisin jälkitilassa toimivien sosiaali- ja terveystalouden merkitys korostuu entisestään. Kuntien talous tulee kriisin jäljiltä olemaan entistä heikommassa tilassa, mikä heijastuu kuntien kykyyn vastata sote-palveluiden kysyntään. Palveluiden saatavuus ja laatu saattavat vaihdella merkittävästi asuinpaikasta riippuen. Nykyistä suuremmat yksiköt mahdollistavat resurssien keskittämisen ja erikoistumisen vaativiin tilanteisiin.

Tarpeenmukainen hoito ei saa johtaa köyhyyteen tai taloudelliseen ahdinkoon. Sairastaminen on Suomessa suhteettoman kallista pienituloisille ja paljon sairastaville. Sairastamisen kalleus syventää sosiaalisia, taloudellisia ja terveydellisiä ongelmia, joiden korjaaminen on yhteiskunnalle kalliimpaa kuin niiden ennaltaehkäisy. Avosairaanhoidon lääkäripalvelut ja sairaanhoitajan palvelut on säädettävä maksuttomiksi. Palvelu-, matka- ja lääkemaksukatot on yhdistettävä yhdeksi maksukatoksi, jonka taso sidotaan takuueläkkeen suuruuteen.

Hyväkään terveydenhoito ei yksin riitä takaamaan ihmisten terveyttä ja hyvinvointia, vaan sen rinnalle tarvitaan hyvinvointitaloudesta lähtevän yhteiskunnallisen ajattelun juurruttamista niin Suomessa kuin koko EU:n tasolla. Terveyttä ja hyvinvointia edistävät monet erilaiset toimet, kuten osallisuuden edistäminen, arjen toimintaympäristöjen kehittäminen, vertaistuen tarjoaminen sekä erilaiset matalan kynnyksen liikunta-, kulttuuri- ja virkistyspalvelut. Näitä toimia toteuttavat järjestöt ovat Suomessa merkittävä hyvinvoinnin vahvistaja. Järjestöjen mahdollisuudet ylläpitää ja kehittää toimintojaan on turvattava riittävällä julkisella tuella.

EU:n terveyspolitiikka tukee jäsenmaissa toteutettavaa terveydenhuoltoa. EU-maat ovat monin tavoin sidoksissa toisiinsa niin terveyspolitiikan kuin terveydenhuoltojärjestelmien osalta mm. potilasdirektiivin kautta. Vakavien terveysuhkien torjunta, sairauksien ehkäisy ja tehokas hoitaminen, terveystutkimus, rokotteiden kehittäminen sekä osaamisen lisääminen eurooppalaisten osaamisverkostojen ja -keskusten kautta vaativat kaikkien EU-maiden yhteisiä ponnistuksia. Näihin panostaminen pitkäjänteisesti sekä strategisella tasolla että käytännön tasolla torjuu eriarvoisuutta ja edesauttaa ihmisten yhtäläisiä mahdollisuuksia hyvään terveyteen.

20. Peruspalvelujen saatavuus

Digitaalisten palveluiden käyttö on osa nyky-yhteiskunnan kansalaistaitoja. Kansalaiset tarvitsevat asioiden hoitamiseen useita digitaalisia palveluita ja moni asia on siirretty verkossa tapahtuvaksi toiminnaksi.

Koronaepidemia on osaltaan vauhdittanut sähköisten palveluiden käyttöönottoa ja käyttöä hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä.

Kansalaisille tulee taata yhdenvertaiset mahdollisuudet digitaalisten palveluiden hyödyntämiseen (verkkoyhteydet ja laitteet). Palveluiden käyttöön tarvitaan resursseja ja kaikilla ei ole mahdollisuutta hankkia digitaalisten palveluiden käyttöön edellytettäviä laitteita ja verkkoyhteyksiä. Kaikilla ei myöskään ole riittäviä taitoja palveluiden käyttöön.

Kansalaisten, joilla on taloudellisia haasteita, tulee saada taloudellista tukea verkkoyhteyksien ja laitteiden kustannuksiin. Digitaalisten palveluiden käyttöönottoon ja käyttämiseen liittyvät välttämättömät taloudelliset kustannukset tulisi huomioida esimerkiksi toimeentulotuen piiriin kuuluvina kustannuksina. Kansalaisille tulee myös mahdollistaa digitaaliset taidot sähköisten palveluiden käyttöönottoa ja hyödyntämistä varten (digituki palveluiden käyttöön).

Digitaalisten palveluiden käyttöönoton yhteydessä tulisi huomioida kansalaisille suunnattujen tukipalveluiden tärkeys. Palveluita pystyy käyttämään täysipainoisesti vain, jos kansalaisella on riittävät tiedot ja taidot palveluiden hyödyntämiseen liittyen. Kansallisella ja koko EU:n tasolla tulee varmistaa, että palveluiden käyttöön on saatavilla riittävästi tukea ja opastusta. Niille kansalaisille ja erityisryhmille, jotka eivät pysty käyttämään digitaalisia palveluja, tulee taata mahdollisuus asiointiin muiden asiointikanavien kautta (mm. puhelinpalvelu sekä kasvokkain tapahtuvat neuvontapalvelut). Julkisissa tiloissa tulee olla tarjolla maksuttomia mahdollisuuksia digitaalisten palveluiden käyttöön. Tässä kehityskulussa korostuu esimerkiksi kirjastojen rooli.

Tiivistelmä EAPN-Fin:in kattojärjestön EAPN Euroopan vastauksesta:

EAPN response to Consultation on Implementation of EPSR – short summary.

Introduction

EAPN calls for a high-profile EPSR Action Plan proposing soft and hard law measures, with a clear timetable at EU and national level, mapping progress towards obligatory social rights that guarantee basic living standards for all EU residents. The Action Plan should be launched at the planned Social Summit in Portugal in 2021 and include an EU strategy to fight poverty as the overarching goal and framework for the Action Plan and an ambitious poverty target.

Pre-conditions for the Action Plan

1. The EU must support **short-term responses to COVID-19 and ensure they prevent increases and lead to long-term reductions** in poverty and inequality.
2. **The strategy must be set within a coherent [post 2020/Europe 2030 strategy](#)** and a Social and Green Deal underpinning the exit strategies from COVID-19.
3. **An EU integrated strategy to fight poverty must form the overarching goal and framework for the Action Plan.** This should be based on Active Inclusion refocused to guarantee rights to adequate income (through quality jobs and/or income support) and quality universal services for all groups.

4. **This strategy must adopt an ambitious EU target** to end poverty in all its forms (SDG1), through a 50% target (AROPE) and an additional indicator/target to cover extreme poverty including a concrete measurement of homelessness, based on the [ETHOS¹](#) framework.

5. **The EU needs obligatory Social Rights!** A starting point must be guaranteeing an [adequate income for all](#) in the EU. This concretely means an EU Framework Directive to guarantee adequate minimum income (adequate, accessible and enabling) and an EU framework for minimum/living wages.

6. **EU soft instruments must be ‘Social-Rights-and-poverty-proofed’:** EAPN sees a clear need to ‘socialise the European Semester’ and to effectively mobilise EU funds to support social rights that reduce poverty, linked to the European Semester.

7. **People must be put at the heart** – empowering people to contribute to solutions, holding governments to account – with obligatory guidelines in the European Semester, in other EU and national decision-making processes.

Key points on 5 principles

Principle 14: Minimum Income

Hard law:

- EU Framework Directive to guarantee an adequate, accessible and enabling Minimum Income), based on common definitions including adequacy linked to 60% AROP threshold, underpinned by national reference budgets.

Soft instruments:

- MI must be a key element of an integrated antipoverty strategy, based on integrated Active Inclusion with increased, more effective CSRs.
- Agreement of common definitions, and new research on transitions, take-up, negative impacts of conditionality.
- Increased financing of MI through greater and more progressive tax collection, with targeted support from EU funds.

Principle 12: Social Protection.

Hard law

- Support EU Framework Directive to guarantee access to social protection to all regardless of employment status, following impact assessment of Council Recommendation.

Soft instruments

- Implement Council Recommendation prioritizing extension of coverage, adequacy, regardless of employment status, monitored through the Semester including CSR support for increase financing of social protection (at least 35% of GDP_ through progressive tax systems).

Principle 6: Fair Wages

Hard law

¹ See FEANTSA: www.feantsa.org:

- Propose EU legal framework guaranteeing minimum living wages, benchmarked at 60% of median wage, contextualised with reference budgets. Require statutory minimum wages where none exist and support collective bargaining.
- Support an EU Directive on gender pay gap and require pay transparency.

Soft instruments

- Prioritize quality employment principles/ indicators for adequacy of wages, adopt a fair wage/decent work priority for CSRs with increased analysis of in-work poverty.
- Support increased employment security/status for all workers, collective bargaining, trade union membership, person-centred active inclusion.

Principle 20: Access to Essential Services, connected to Principles 19, 16, 18, 11 – SDG 1,3,6,7,10,11.

Hard Law:

- EU legal obligation to protect universal public services as a public good, avoiding an increasingly marketized, profit-driven model.
- EU obligatory right to housing regardless of residence status, to ensure access to rights for all.

Soft Instruments

- Rebalance European Semester to promote universal right to accessible, affordable, quality services, rather than treated as a cost.
- **Energy Poverty:** assert right to affordable, clean energy for all, develop obligatory EU guidelines in the national climate and energy plans based on the 3- pillar approach (adequate income, energy efficiency and fair prices).
- **Housing:** ensure CSRs treat housing as a social right, address speculation, support regulation where relevant, use EU funds to support increase of adequate and affordable housing for low income groups, including social housing.
- **Health and Care:** Create EU framework to guarantee right to universal, affordable, quality health and social care services for all, covering all essential health and care services.
- **Child poverty :**As partners to the [Investing in Children Alliance joint statement](#), implement the Child Guarantee with a Council Recommendation, reinforcing the Investing in Children Commission Recommendation (2013).

Principle 1: Education, Training and Life-long learning- SDG 4.

Soft Instruments

- Implement right to universal, quality and affordable education, VET and LLL throughout the life course through the Semester. Support investments in inclusive education systems, informal and non-formal education, particularly for NEETs and adult learners, accessibility, awareness raising and anti-discrimination measures.

[See full EAPN Input Position Paper here](#)